УДК 338.2:346.5

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10\(16\)-303-315](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10(16)-303-315)

Доброва Наталя Василівна кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, права та управління бізнесом, Одеський національний економічний університет, вул. Преображенська, 8, м. Одеса, 65000, тел.: (048) 723-32-56 e-mail: dobrovanataly1963@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1786-1291>

Райлян Олег Георгійович викладач кафедри економіки, права та управління бізнесом, Одеський національний економічний університет, вул. Преображенська, 8, м. Одеса, 65000, тел.: (048) 723-32-56 e-mail: fidesoleg@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4365-0754>

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ВИБОРУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ФОРМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційно-правових формах, передбачених законом, на вибір підприємця. Згідно з Господарським кодексом України (від 16.01.2003, № 436-IV) основними суб'єктами, що можуть здійснювати підприємницьку діяльність є: юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності; фізичні особи-підприємці [1].

Організаційно-правова форма господарювання – це форма здійснення господарської (зокрема підприємницької) діяльності з відповідною правовою основою, яка визначає характер відносин між засновниками (учасниками), режим майнової відповідальності по зобов'язаннях підприємства (організації), порядок створення, реорганізації, ліквідації, управління, розподілу одержаних прибутків, можливі джерела фінансування діяльності тощо.

Вибір організаційно-правової форми є одним з відповідальних етапів підприємництва. При цьому кожний підприємець керується власними міркуваннями і уявленнями про свою майбутню діяльність і, насамперед, тим, щоб обрана організаційна форма відповідала меті його діяльності, конкретним умовам господарювання, захищала майнові інтереси учасників та враховувала їх фінансові можливості.

В статті узагальнені організаційно-правові форми господарювання відповідно до класифікатору організаційно-правових форм.

Визначення правового статусу створюваного суб'єкта підприємницької діяльності визначить права, обов'язки та відповідальність майбутнього суб'єкта господарювання перед державою, третіх осіб стосовно суб'єкта, а також взаємовідносини між власниками всередині підприємства (для юридичної особи). Останнє пов'язане з визначенням типу підприємства, який залежатиме від

бажання підприємця обрати певний спосіб процедури прийняття рішення (колективний чи одноосібний).

В статті обґрунтовані основні ознаки юридичної особи.

Вибір організаційно-правової форми бізнесу відіграє істотну роль, оскільки: впливає на можливі види бізнесу; кожній формі бізнесу може відповідати своя можлива форма оподаткування; впливає на можливі масштаби виробництва продукції або надання послуг.

В статті розроблені та охарактеризовані основні критерії вибору організаційно-правової форми підприємницької діяльності.

На основі приведених в статті критеріїв вибору організаційно-правової форми, представлені критерії вибору між фізичною особою-підприємцем і товариством з обмеженою відповідальністю (найбільш популярні серед українського бізнесу організаційно-правові форми).

Ключові слова: організаційно-правова форма господарювання, види організаційно-правової форми підприємницької діяльності, фізична-особа-підприємець, юридична особа, ознаки юридичної особи, товариство з обмеженою відповідальністю, критерії вибору організаційно-правової форми.

Dobrova Natalia Vasylivna PhD, Associate professor, Department of Economics, Law and Business Management, Odessa National Economic University, Preobrazhenskaya St., 8, Odessa, 65000, tel.: (048) 723-32-56 e-mail: dobrovanataly1963@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1786-1291>

Railian Oleh Heorhiiovych Lecturer at the Department of Economics, Law and Business Management, Odessa National Economic University, Preobrazhenskaya St., 8, Odessa, 65000, tel.: (048) 723-32-56 e-mail: fidesoleg@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4365-0754>

THE MAIN CRITERIA FOR CHOOSING THE ORGANIZATIONAL AND LEGAL FORM OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY

Abstract. Entrepreneurship in Ukraine is carried out in any organizational and legal forms provided by law, at the choice of the entrepreneur. According to the Commercial Code of Ukraine (from 16.01.2003, № 436-IV) the main entities that can carry out business activities are: legal entities-business entities of any organizational and legal form and forms of ownership; natural persons-entrepreneurs [1].

Organizational and legal form of management – a form of economic (including business) activities with the appropriate legal basis, which determines the nature of relations between the founders (participants), the regime of property liability for the obligations of the enterprise (organization), the order of creation, reorganization, liquidation, management, distribution of profits, possible sources of funding, etc.

The choice of organizational and legal form is one of the responsible stages of

entrepreneurship. In this case, each entrepreneur is guided by their own considerations and ideas about their future activities and, above all, that the chosen organizational form corresponds to the purpose of its activities, specific business conditions, protect the property interests of participants and take into account their financial capabilities.

The article summarizes the organizational and legal forms of management in accordance with the classifier of organizational and legal forms.

Determining the legal status of the created business entity will determine the rights, duties and responsibilities of the future business entity to the state, third parties in relation to the entity, as well as the relationship between owners within the enterprise (for legal entities). The latter is related to determining the type of enterprise, which will depend on the desire of the entrepreneur to choose a particular method of decision-making (collective or individual).

The article substantiates the main features of a legal entity.

The choice of organizational and legal form of business plays a significant role because: it affects possible types of business; each form of business may have its own possible form of taxation; affects the possible scale of production or provision of services.

The article develops and describes the main criteria for choosing the organizational and legal form of entrepreneurial activity.

Based on the criteria of choice of organizational and legal form given in the article, the criteria of choice between a natural person-entrepreneur and a limited liability company (the most popular among Ukrainian business organizational and legal forms) are presented.

Keywords: organizational and legal form of management, types of organizational and legal form of entrepreneurial activity, natural person- entrepreneur, legal entity, signs of a legal entity, limited liability company, criteria for choosing the organizational and legal form.

Постановка проблеми. Будь-яка підприємницька діяльність здійснюється в рамках певної організаційно-правової форми. Вибір організаційно-правової форми залежить від особистих пристрастей і видів, але в головному визначається об'єктивними умовами: сферою діяльності, наявністю грошових коштів, плюсами й мінусами (перевагами та недоліками) самих організаційно-правових форм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі вивчалися окремі питання щодо вибору організаційно-правової форми здійснення підприємницької діяльності. Однак слід зауважити, що й досі науці та практиці не вистачає системних та комплексних досліджень, присвячених проблемі вибору організаційно-правової форми.

Загальні проблеми функціонування підприємств, основні організаційно-правові форми підприємництва та недоліки і переваги окремих організаційно-правових форм відображені у працях українських вчених, зокрема у навчальних посібниках: Н.В. Сментини «Основи бізнесу» [2], З.С. Варналія «Основи

підприємництва», А.М. Виноградської «Основи підприємництва», С.В. Мочерного «Основи підприємницької діяльності».

Вищезазначене підтверджує актуальність дослідження проблеми вибору організаційно-правової форми підприємницької діяльності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте існуючі наукові підходи до вибору організаційно-правової форми підприємницької діяльності мають загальнотеоретичний характер і не враховують усіх аспектів створення і розвитку окремих суб'єктів підприємницької діяльності (фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб), що обмежує можливості їх практичного застосування. Проблеми обґрунтування вибору ефективної організаційно-правової залишаються малодослідженими.

Метою статті є обґрунтування критеріїв вибору організаційно-правової форми здійснення підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Будь-яка підприємницька діяльність здійснюється в рамках певної організаційно-правової форми. Вибір організаційно-правової форми залежить від особистих пристрастей і видів, але в головному визначається об'єктивними умовами: сферою діяльності, наявністю грошових коштів, перевагами та недоліками самих організаційно-правових форм.

Організаційно-правова форма господарювання – це форма здійснення господарської (зокрема підприємницької) діяльності з відповідною правовою основою, яка визначає характер відносин між засновниками (учасниками), режим майнової відповідальності по зобов'язаннях підприємства (організації), порядок створення, реорганізації, ліквідації, управління, розподілу одержаних прибутків, можливі джерела фінансування діяльності тощо.

Згідно з Господарським кодексом України (від 16.01.2003р. № 436-IV) (редакція від 04.07.2020 р.) основними суб'єктами, що можуть здійснювати підприємницьку діяльність є: юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності; фізичні особи-підприємці [1].

Фізична особа-підприємець – громадянин України, іноземний громадянин, особа без громадянства, що здійснює підприємницьку діяльність. Громадянин визнається суб'єктом господарювання у разі здійснення ним підприємницької діяльності за умови державної реєстрації його як підприємця без статусу юридичної особи. Громадянин-підприємець відповідає за своїми зобов'язаннями усім своїм майном, на яке відповідно до закону може бути звернено стягнення [2].

Юридична особа – підприємство, організація, установа, яка виступає єдиним самостійним носієм прав і зобов'язань, виключно після проведення державної реєстрації та внесення до Єдиного державного реєстру. Юридична особа може бути створена шляхом об'єднання осіб та (або) майна.

Відповідно до класифікатору організаційно-правових форм основними організаційно-правовими формами господарювання є наступні [3].

1. Підприємства (фермерські господарства, приватне підприємство, державне підприємство, казенне підприємство, комунальне підприємство, іноземне підприємство, підприємство об'єднання громадян; підприємство споживчої кооперації).

2. Господарські товариства (акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, повне товариство, командитне товариство, адвокатські об'єднання та адвокатські бюро).

3. Кооперативи (виробничий кооператив, обслуговуючий кооператив, споживчий кооператив, сільськогосподарський виробничий кооператив, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, кооперативний банк).

4. Організації (установи, заклади) (судова система, орган місцевого самоврядування, державна організація (установа, заклад), комунальна організація (установа, заклад), приватна організація (установа, заклад), організація (установа, заклад) об'єднання громадян).

5. Об'єднання підприємств (асоціація, корпорація, консорціум, концерн, холдингова компанія, інші об'єднання юридичних осіб).

6. Відокремлені підрозділи без статусу юридичної особи (філія, представництво).

7. Непідприємницькі підприємства.

8. Громадські об'єднання, профспілки, благодійні організації та інші подібні організації (політична партія, громадська організація, громадська спілка, релігійна організація, профспілка, об'єднання профспілок, творча спілка, благодійна організація, організація роботодавців, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, орган самоорганізації населення).

9. Інші організаційно-правові форми (фізична особа-підприємець, товарна біржа, фондова біржа, кредитна спілка, споживче товариство, спілка споживчих товариств, недержавний пенсійний фонд, інші організаційно-правові форми).

Вибір організаційно-правової форми бізнесу відіграє істотну роль, оскільки: впливає на можливі види бізнесу; кожній організаційній формі бізнесу може відповідати своя можлива система оподаткування; впливає на можливі масштаби виробництва продукції або надання послуг.

Майбутній підприємець, організовуючи свій бізнес, вирішує створювати суб'єкт підприємницької діяльності зі статусом фізична-особа підприємець або юридична особа.

Відповідно до статті 80 Цивільного кодексу України, юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку, яка наділяється цивільною правосдатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді [4].

Для визначення поняття юридичної особи мають бути враховані і зазначені властивості, оскільки вони дозволяють відрізнити юридичну особу від фізичної особи-підприємця. Тому перелік основних ознак юридичної особи, на нашу думку, має виглядати таким чином:

1. Організаційна єдність. Юридична особа в цивільному обігу діє як єдине ціле, що полягає у визначенні мети та завдань юридичної особи, у встановленні її внутрішньої структури, компетенції її органів, порядку їхньої діяльності та порядку припинення юридичної особи. Організаційна єдність закріплюється у статуті юридичної особи, її установчих документах. Крім того, щодо окремих видів юридичних осіб законодавство передбачає обов'язкові правила щодо організації їхньої внутрішньої структури та порядку функціонування її органів управління.

2. Наявність майна, відокремленого від майна (засновників) учасників. Майнова відокремленість, полягає в тому, що кожна юридична особа має своє майно, яке може належати їй на праві власності, повного господарського відання або оперативного управління. Таким чином, майнова самотійність юридичної особи припускає наявність у юридичної особи майна, що виділене і враховується окремо від майна засновників цієї юридичної особи та від майна інших власників.

3. Участь у цивільному обороті від власного імені. Кожна юридична особа, маючи індивідуальне найменування, може діяти лише від свого імені. Відповідно до правил, встановлених у ст. 90 ЦК, юридична особа повинна мати індивідуальне найменування, яке містить інформацію про її організаційно-правову форму (це зазначається в її засновницьких документах і вноситься до Єдиного державного реєстру), може діяти лише від свого імені: набувати майнових і особистих немайнових прав, нести відповідальність, вступати в різноманітні цивільно-правові відносини з іншими суб'єктами цивільного права. Від імені юридичної особи діють її органи, інші особи можуть виступати від імені юридичної особи на підставі довіреності. Стороною договору виступає саме юридична особа (а не її засновники), вона несе відповідальність за його виконання [5].

4. Здатність нести майнову відповідальність. Результатом майнової відокремленості юридичної особи та її участі від свого імені у цивільному обігу є визнання за нею здатності відповідати за прийнятими на себе зобов'язаннями. Зокрема, ст. 96 ЦК закріплює загальний принцип, відповідно до якого юридична особа самотійно відповідає за своїми зобов'язаннями усім належним їй майном [4]. Ця відповідальність застосовується незалежно від того, до яких видів і фондів належить це майно, є воно основними чи оборотними засобами; не залежить це і від того, рухоме воно чи нерухоме, виражене у цінних паперах чи у грошових коштах тощо.

5. Здатність бути позивачем або відповідачем у суді. Цю ознаку не завжди вказують окремо, іноді розглядаючи її як більш загальну властивість – можливість бути самотійним учасником цивільного обігу. Однак, правильним здається тлумачити її як самотійну ознаку, окремий прояв правосуб'єктності юридичної особи, оскільки в цьому випадку йдеться не тільки про реалізацію, але і про порядок захисту її цивільних прав. Власне, така позиція відображена і у ст. 80 ЦК [4].

Усі перелічені ознаки юридичної особи тісно пов'язані між собою і повинні розглядатися в сукупності, взаємодії, хоча кожна з цих ознак виконує різну роль у визначенні функціональної діяльності юридичної особи. Наявність відокремленого майна – матеріальна основа господарської самостійності і самостійної відповідальності юридичної особи; остання без матеріальної бази неможлива. У той же час самостійна відповідальність – необхідна передумова реалізації юридичною особою наданої їй можливості від свого імені набувати майнових прав і обов'язків. Адже без такої відповідальності ці права і обов'язки не мали б практичного значення: саме у самостійній відповідальності відображається практичне значення прийняття і виконання обов'язків від свого імені. Без самостійної майнової відповідальності майнова відокремленість мала б односторонній характер і не була б достатньо повною. Так само організаційна єдність не може розглядатися поза контекстом змісту установчих документів та їхнього значення для реєстрації [5].

Статус фізичної особи-підприємця – це юридичний статус, який засвідчує право особи на заняття підприємницькою діяльністю, а саме: самостійною, ініціативною, систематичною, на власний ризик господарською діяльністю, що здійснюється підприємцями з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Відповідно до ч. 1 ст. 50 ЦК право на зайняття підприємницькою діяльністю має особа з повною цивільною дієздатністю. Цивільну дієздатність у повному обсязі мають фізичні особи, які досягли 18 років. Саме з моменту набуття повної цивільної дієздатності вказані особи отримують право на заняття підприємницькою діяльністю [4].

Ст. 51 ЦК України зазначає, що до підприємницької діяльності фізичних осіб застосовуються нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб [4]. Це означає, що фізичні особи-підприємці в деякій мірі прирівняні у правовому статусі до юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності. Вони наділені таким же обсягом цивільних прав та обов'язків, що і юридичні особи при здійсненні своєї підприємницької діяльності. Так, наприклад фізичні особи-підприємці, так само, як і юридичні особи мають право наймати працівників, зобов'язані у передбачених законом випадках одержати ліцензію на здійснення певних видів діяльності, сплачувати податки та інші обов'язкові платежі, вести облік результатів своєї підприємницької діяльності тощо.

На відміну від юридичних осіб фізичні особи-підприємці діють без установчих документів та обов'язкового формування статутного капіталу. Фізична особа-підприємець є одночасно і власником бізнесу, і органом управління ним, а також може здійснювати підприємницьку діяльність без залучення найманої праці.

Так само, законодавство України не передбачає виокремлення майна, яке використовується підприємцем для здійснення підприємницької діяльності, із

загальної маси належного цьому громадянину майна. Так, відповідно до ч. 2 ст. 128 ГК України та ст. 52 ЦК України фізична особа-підприємець відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм майном, крім майна, на яке згідно із законом не може бути звернено стягнення. Також, фізична особа-підприємець, яка перебуває у шлюбі, відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, не лише своїм особистим майном, але і часткою у праві спільної сумісної власності подружжя, яка належатиме їй при поділі цього майна.

Таким чином, правовий статус фізичної особи-підприємця (ФОП) характеризується простою, в порівнянні з юридичними особами, процедурою державної реєстрації і діяльності; відсутністю установчих документів та статутного капіталу; можливістю здійснення підприємницької діяльності без залучення найманої праці. Однак, ФОП несе повну відповідальність за свою діяльність [6].

Для будь-якого підприємця важливо визначитися з критеріями оцінки організаційних форм підприємницької діяльності.

На наш погляд, основними критеріями вибору організаційно-правової форми підприємницької діяльності є.

1. Відповідальність (відношення підприємця до ризику втрати власного майна в разі невдачі підприємницької діяльності). Розрізняють організаційні форми підприємницької діяльності з обмеженою відповідальністю власників за зобов'язаннями підприємства, з необмеженою відповідальністю, а також змішані форми. У світовій практиці спостерігається чітка тенденція до вибору форм організації бізнесу з обмеженою відповідальністю, що пояснюється прагненням власників суб'єктів господарювання обмежити свої ризики величиною вкладів у власний капітал [7]. До таких форм належать, насамперед: акціонерні товариства (АТ), товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ).

2. Ситуація з податками (умови оподаткування суб'єктів господарювання різних форм організації бізнесу). У цьому випадку необхідно обґрунтувати: суми податків, які виплачуються при створенні бізнесу в різних організаційних формах. Особливості передбачені для ФОП та юридичних осіб щодо вибору системи оподаткування (спрощеної або загальної).

3. Фінансові необхідності для організації бізнесу (необхідно обґрунтувати співвідношення суми початкового фінансування бізнесу із сумою власних коштів підприємця). Організаційна форма бізнесу визначає також можливості та умови залучення власного і позикового капіталу. Так, рівень кредитоспроможності підприємства значною мірою залежить від рівня відповідальності за борги, а також від розміру власного капіталу. Можливості використання різних інструментів фінансування залежать також від правових обмежень і рівня доступу суб'єкта господарювання до ринку капіталів, зокрема: публічні акціонерні товариства можуть залучати кошти шляхом емісії акцій та облігацій; товариства з обмеженою відповідальністю можуть залучати вклади учасників

або шляхом емісії облігацій).

4. Управлінські якості підприємця (необхідно довести достатність, збалансованих знань та досвід підприємця відносно всіх функцій управління бізнесом). ФОП сам виконує всі види управлінської роботи: він одночасно є главою суб'єкта підприємницької діяльності, менеджером по закупівлям і продажах, фінансистом, виробником, адміністратором. Однак лише деякі підприємці володіють якостями, необхідними для професійної та ефективної діяльності по всіх цих напрямках. В результаті не виключаються прорахунки і помилки, які можуть призвести до втрати бізнесу і особистого майна.

5. Можливості зростання (необхідно з'ясувати що є метою створюваного бізнесу, чи включає вона розширення його діяльності в майбутньому). Обмежені можливості для розширення власної справи пов'язані, перш за все, з труднощами здійснення досить великих проєктів, а також з тим, що такий бізнес має, як правило, невелику ринкову нішу. Зазвичай капітал, який притягається ФОП в свій бізнес, складається з його особистих коштів, коштів його родичів і друзів і невеликих банківських кредитів. Статус фізичної особи-підприємця не дозволяє йому, як, наприклад, юридичній особі, створеній за принципом товариства, залучити інвесторів в свою справу.

Якщо підприємець визначився з організаційно-правовою формою на користь юридичної особи, то ми вважаємо за необхідне додати ще критерії вибору організаційно-правової форми юридичної особи.

6. Можливості участі в управлінні справами суб'єкта господарювання та контролю за ним. Найважливіша функція власників юридичної особи полягає в участі в управлінні його діяльністю. Залежно від того, який обсяг капіталу планує інвестувати потенційний власник у бізнесову діяльність, його бачення свого місця в управлінні бізнесом, обирається та чи інша організаційна форма підприємницької діяльності.

У акціонерних товариствах та товариствах з обмеженою відповідальністю, кооперативах виконання функції управління здійснюється через участь власників у загальних зборах товариства. Безпосереднє управління справами товариств покладається на виконавчі органи. Можливість участі в управлінні товариством залежить від ступеня юридичної відповідальності учасників. Так, управління справами командитного товариства здійснюють тільки учасники з повною відповідальністю, як правило, ці повні учасники виконують також функції виконавчого органу.

7. Умови передачі права власності та правонаступництво (порядок та затрати коштів і часу на вихід з числа власників суб'єкта господарювання чи набуття права власності). Якщо корпоративні права підприємств мають вільний обіг на фондовій біржі чи іншому організованому ринку капіталів, то процедура передачі права власності є спрощеною. Якщо ж йдеться про підприємства із замкненим колом можливих власників, то процедура передачі права власності на них є дещо ускладненою і супроводжується підвищеними накладними витратами.

Приймаючи відповідні рішення, слід також враховувати, що за деяких обставин позбутися права власності на суб'єкт господарювання можна лише у разі його реорганізації чи ліквідації. Останній варіант, як правило, пов'язаний з додатковими затратами [7].

8. Законодавчі вимоги щодо відповідності виду діяльності певним організаційно-правовим формам бізнесу. Деякими видами діяльності можуть займатися тільки суб'єкти господарювання, створені в певних організаційно-правових формах, установлених законом, наприклад:

- 1) банки можуть створюватися тільки у формі публічного акціонерного товариства;
- 2) туроператори мають бути виключно юридичними особами;
- 3) страхові компанії створюються виключно у формі акціонерних товариств і повних товариств;
- 4) трасти створюються тільки як товариства з додатковою відповідальністю;
- 5) ломбарди створюються як повні товариства.

Не існує ідеальної бізнес моделі, а її створення та впровадження залежить від характеру власника, його контрагентів, стратегічних та тактичних цілей, загального законодавчого середовища в конкретний момент часу. На основі приведених критеріїв, проведемо вибір між ФОП і ТОВ. Найчастіше українські підприємці стикаються з вибором між ФОП і найбільш популярною серед українського бізнесу форму юридичної особи – товариством з обмеженою відповідальністю.

Зазначимо, що державна реєстрація товариства з обмеженою відповідальністю означає виникнення зовсім нової особи, відмінної від особи засновника (засновників). Державна ж реєстрація фізичної особи – підприємця не створює нової, окремої особи, а лише засвідчую той факт, що громадянин повідомив державні органи про свій намір займатися підприємницькою діяльністю [8].

1. Відповідальність. Фізична особа – підприємець несе відповідальність усім своїм майном, в тому числі і тим, яке не використовується у підприємницькій діяльності. У разі банкрутства підприємця стягнення може бути звернено також на його особисті речі, квартиру, автомобіль, тощо.

Учасник товариства з обмеженою відповідальністю не несе відповідальності за зобов'язаннями ТОВ. Тобто, максимум що він може втратити у разі банкрутства товариства – це його внесок до статутного капіталу.

2. Ситуація з податками. Кожний бізнес має унікальне поєднання видів діяльності, бізнес-моделі та фінансових показників, немає змоги надати універсальні рекомендації з цього питання. Найчастіше для малого бізнесу привабливою формою з податкової точки зору є ФОП на єдиному податку (спрощена система оподаткування), але це правило не є універсальним. По-перше, застосування спрощеної системи оподаткування можливо не завжди, а по-друге, інколи буває так що загальна система оподаткування забезпечує менше

податкове навантаження. Для ТОВ та ФОП, які функціонують на загальній системі оподаткування відмінностей не існує.

3. Фінансові необхідності для організації бізнесу. При створенні ТОВ учасники зобов'язані сформувати статутний капітал у повному обсязі протягом 6 місяців з дати державної реєстрації. Якщо у подальшому виникає необхідність збільшення статутного капіталу через додаткові внески учасників, або навпаки, повернення учасникам частини внесків шляхом зменшення статутного капіталу, то це потребуватиме державної реєстрації змін до відомостей про розмір статутного капіталу, розміри часток у статутному капіталі чи складі учасників товариства з обмеженою відповідальністю.

ФОП для стартового капіталу залучає власні кошти або кредитні. Однак, ФОП може інвестувати капітал у свою справу у будь-який час та у будь-якому розмірі, а також без обмежень вилучати капітал з бізнесу.

Весь чистий прибуток, отриманий ФОП, належить йому безпосередньо, він може використовувати його на власний розсуд. Наприклад, якщо на банківському рахунку підприємця є кошти, він може у будь-який час зняти їх та витратити на будь-які особисті чи бізнесові потреби, після сплати податків.

Прибуток, отриманий ТОВ, є власністю товариства, а не його учасників. Отже, на відміну від ФОП, учасник ТОВ не має права використовувати на власний розсуд грошові кошти, що належать товариству. Для цього ці кошти спочатку мають бути розподілені між учасниками пропорційно їхнім часткам у статутному капіталі, та виплачені їм у вигляді дивідендів. При цьому одночасно мають бути сплачені належні податки.

4. Якщо планується створювати бізнес одноосібно, то може бути використана будь-яка організаційна форма. Якщо планується залучити компаньйонів, та юридично закріпити майнові відносини (пропорції розподілу прибутків та майна між учасниками, обов'язки щодо формування статутного капіталу), то необхідно обрати товариство. Статут ТОВ визначає права та обов'язки учасників, та надає їм змогу звертатися до суду за захистом у разі порушення їхніх прав товариством або іншими учасниками.

Як ТОВ, так і ФОП можуть здійснювати абсолютну більшість видів діяльності. Однак для деяких видів діяльності існують обмеження.

Висновки. Якоїсь однозначно найкращої або однозначно найгіршої організаційної форми для здійснення підприємницької діяльності не існує. З погляду ведення господарської діяльності, режимів оподаткування будь-які організаційні форми підприємницької діяльності по законодавству України абсолютно рівноправні (якщо не враховувати деякі специфічні види діяльності для яких законодавством обмежене коло форм юридичних осіб, які можуть здійснювати відповідну діяльність).

У статті запропоновані основні критерії вибору організаційно-правової форми підприємницької діяльності. За результатами дослідження можна зробити такі висновки. Від організаційно-правової форми господарювання залежать

умови організації та здійснення господарської діяльності, а саме:

1) ФОП, зазвичай вибирають люди, схильні одноосібно контролювати процес ухвалення рішень. Перевага цієї організаційної форми підприємницької діяльності – мінімальна регламентація з боку держави;

2) якщо бізнес є фінансово ризиковим, та може призвести до виникнення значних боргів, то доцільно надати перевагу ТОВ як форми захисту від кредиторів, оскільки ФОП доведеться відповідати перед кредиторами усім своїм майном;

3) товариство з додатковою відповідальністю має багато в чому ті ж плюси, що і ФОП (мобільність, свобода, невтручання держави). Найбільше підходить ця форма підприємницької діяльності для організацій і невеликих підприємств;

4) вибір командитного товариства, як форми організації бізнесу, найбільш пригнічує в тих випадках, коли перед засновниками стоїть завдання розділу фінансового контролю на підприємстві. Крім того, поява нових інвесторів не змінює форми командитного товариства, що пропонує розглядати цю організаційну форму як реальну можливість залучення додаткових фінансових ресурсів;

5) вибір організаційної форми у вигляді ТОВ, дозволяє скоротити (обмежити) підприємницький ризик величиною внеску до статутного фонду. Для організації ТОВ потрібний менший розмір капіталу, ніж для організації акціонерного товариства. Для такої форми підприємницької діяльності характерна простіша система звітності. Ця форма підприємницької діяльності прийнятна для підприємств середньої величини;

6) головною перевагою акціонерного товариства є можливість залучення додаткових коштів за допомогою випуску акцій. Перевага цієї форми – обмеження ризику вкладника величиною внеску до статутного фонду. Ця форма підприємницької діяльності підходить для великих підприємств з довгостроковою метою в бізнесі.

Література

1. Господарський кодекс України від 19.02.2016 р. № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Основи бізнесу: навч. посіб./за ред. Н.В.Сментини. Харків: «Діса плюс», 2021. 424с.
3. Класифікація організаційно-правових форм господарювання ДК 002:2004. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ST000948.html
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Види юридичних осіб. «WikiLegalAid» довідково-інформаційна платформа правових консультацій. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0
6. Правовий статус фізичної особи-підприємця. URL: <http://advislgl.if.ua/pravoviy-status-fizichnoyi-osobi-pidpriyemtsya/>
7. Критерії прийняття рішення про вибір правової форми організації бізнесу. URL: <https://buklib.net/books/22618/>

8. Вибір організаційно-правової форми бізнесу. URL:<http://firstconsulting.com.ua/resources/putivnyk-pidpriyemtsia/260-vybir-orhanizatsiino-pravovoi-formy-biznesu>

References

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Commercial Code Ukraine]. (2016, February 16) (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian].
2. Smentyny N.V. (Eds.). (2021). *Osnovy biznesu [Basics of business]*. Khar'kiv: «Disa plus» [in Ukrainian].
3. Klasyfikatsiya orhanizatsiyno-pravovykh form hospodaryuvannya [Classification of organizational and legal forms of management] (2004). *DK 002*. (n.d.). *search.ligazakon.ua*. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ST000948.html [in Ukrainian].
4. Tsyvil'nyy kodeks Ukrayiny [The Civil Code of Ukraine]. (2003, January 16). (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian].
5. Vydy yurydychnykh osib. «WikiLegalAid» dovidkovo-informatsiyna platforma pravovykh konsul'tatsiy [Types of legal entities. «WikiLegalAid» is a reference and information platform for legal advice.]. (n.d.). *wiki.legalaid.gov.ua*. Retrieved from https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0 [in Ukrainian].
6. Pravovyy status fizychnoyi osoby-pidpriyemtsya [Legal status of a natural person-entrepreneur] . (n.d.). *advislgl.if.ua*/ Retrieved from <http://advislgl.if.ua/pravoviy-status-fizichnoyi-osobi-pidpriyemtsya/> [in Ukrainian].
7. Kryteriyi Pryynyattya reshenye pro vybir pravovoyi formy orhanyzatsyy biznesu [Criteria for deciding on the choice of legal form of business organization]. (n.d.). *buklib.net*. Retrieved from <https://buklib.net/books/22618/> [in Ukrainian].
8. Vybir orhanizatsiyno-pravoyi formy biznesu [Choice of organizational and legal form of business]. (n.d.). *firstconsulting.com.ua*. Retrieved from <http://firstconsulting.com.ua/resources/putivnyk-pidpriyemtsia/260-vybir-orhanizatsiino-pravovoi-formy-biznesu> [in Ukrainian].